

Hanns Maull, ed., **Germany's Uncertain Power: Foreign Policy of the Berlin Republic**. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006. 296 s. ISBN 1-4039-4662-0

Rozsáhlý tým autorů představil sborník, který má být příspěvkem k diskusi o směřování zahraniční politiky Spolkové republiky po německém znovusjednocení. Klade si za cíl interpretovat zahraniční politiku sjednoceného Německa v kontextu úvah o její tzv. normalizaci, které provázely působení vlády rudo-zelené koalice (1998–2005). Editorem sborníku je profesor Univerzity Trevír Hanns Maull, který do povědomí vstoupil na počátku 90. let zejména aplikací teorie civilní mocnosti (*Zivillmacht*) na Spolkovou republiku Německo. Pod svým vedením shromáždil tým osmnácti odborníků především z Německa, ale i ze zahraničí. Za zmínku stojí, že publikace vyšla v edici nakladatelství Palgrave Macmillan věnované německým studiím (*New Perspectives in German Studies*). Ta v současné době čítá již dvacet titulů věnovaných nejen německé politice, ale zaobírajících se rovněž tématy kultury a umění.

Hlavní otázka, která čtenáře provází celou knihou, je, zda Německo po sjednocení stále zůstává věrně konceptu civilní mocnosti, který byl určující pro zahraniční politiku Spolkové republiky před rokem 1989, či zda tuto cestu opustilo. Vedle této prezentuje Maull v úvodním příspěvku ještě další dvě otázky, které si autoři kladou: jak se vyvinula mocenská základna Německa po sjednocení a jakým způsobem se změnil proces formulace zahraniční politiky v Bonnu resp. Berlíně (s. 6).

Příspěvky jsou rozděleny do pěti částí. První se věnuje institucionálnímu rámci německé zahraniční politiky. Obsahuje dva příspěvky věnované domácímu prostředí a vlivu evropeizace. Druhý oddíl je věnován bezpečnostním otázkám a jsou zde rozebírány úloha Německa v boji proti proliferaci zbraní hromadného ničení (překvapivě na prvním místě), role SRN v NATO a v procesu vytváření Evropské obranné a bezpečnostní politiky a vývoj účasti Bundeswehru na zahraničních misích. Třetí část nabízí pohled na proměnu pozice Německa v Evropské unii a na vývoj vztahů s některými klíčovými partnery. Pozoruhodně je pojat vztah se spojenými státy, kterému jsou věnovány hned dva příspěvky. Zatímco jeden je věnován formulaci německé politiky vůči USA, druhý se zabývá opačným pohledem přes Atlantik. Čtvrtá část je věnována ekonomickým aspektům zahraniční politiky včetně energetické bezpečnosti a dokonce politiky ochrany životního prostředí. Konečně pátý oddíl se nazývá *The Outer Circle of the German Foreign Policy* a obsahuje texty o rozvojové pomoci, politice vůči východní Asii (zejména Číně) a pozici Německa v rámci blízkovýchodnímu konfliktu.

V souvislosti s rozčleněním sborníku je nutné ocenit přísnou ruku editora, co se týče délky jednotlivých příspěvků. Je až neuvěřitelné, že se u takto rozsáhlého sborníku podařilo udržet přibližně stejnou délku všech příspěvků. Všechny mají asi 14 stránek včetně poznámek, jsou tedy relativně krátké, zato ve většině případů věcné a brizantně pointované. Takovou jednotu už příspěvky nevykazují, co se týče vnitřního uspořádání, vyskytují se různá pojetí. Většina klade důraz na zachování alespoň částečně chronologického výkladu a zachycení jednotlivých mezníků, většinou nástupu Schröderovy vlády, teroristických útoků na New York a Washington a třetí války v Perském zálivu resp. jejich příprav. V některých statích je ale kladen důraz na výklad jednotlivých problémů s tématem souvisejících a chro-

nologická linie se zcela vytrácí (např. v příspěvcích o německém pohledu na vztahy s USA či o NATO). Editor by byl mohl být také aktivnější ve smyslu zabránění mírnému překryvu článků, kdy některá témata (např. postoje veřejnosti k zahraniční politice, role spolkových zemí) jsou se stejnými závěry rozebírána v několika příspěvcích, přičemž by stačilo odkázat. Vzhledem k množství participujících autorů to jsou ovšem jen drobné výtky.

Autoři předkládají tezi, že politika Spolkové republiky Německo se v 90. letech změnila, tato změna však neznamená opuštění role civilní mocnosti. Německo vyznává stále stejné zahraničně politické principy, jen je při jejich prosazování méně konzistentní (s. 274). Tento posun souvisí jak se změnami na mezinárodní scéně, tak ve změně postavení Německa. Co se týče změny struktury systému mezinárodních vztahů, globalizace zapříčinila pokles vlivu tradičních národních států a jejich schopnosti být určujícími aktéry mezinárodního dění. Dále pak došlo k výrazné změně v zahraničněpolitickém směřování jednoho z nejdůležitějších hráčů, Spojených států amerických, které se rozhodly pro unilateralistický postup v boji proti hrozbám, které vnímaly. Taková situace je pro civilní mocnosti, pro které je ideální vstřícné vysoce institucionalizované prostředí se spolehlivými partnery, nevyhovující (s. 275).

Mauil ale argumentuje, že výrazné změny je možné vnímat i na straně Německa. Navzdory mnohým předpovědím z počátku 90. let se mocenská základna Spolkové republiky po sjednocení Německa spíše zmenšila než naopak, a to v důsledku ekonomických problémů v neposlední řadě způsobených náklady na znovusjednocení a rovněž v důsledku poklesu možnosti využít *soft power* způsobeného poklesem prestiže *Modell Deutschland* doprovázejícím neschopnost adekvátními reformami odpovědět na aktuální sociální problémy. Německo tak podle Mauilla ztrácí schopnost proaktivní síly (*proactive power*), síly přicházet s vlastními koncepty a prosazovat je, a zůstává mu pouze síla veta (*veto power*), schopnost v případě nutnosti zablokovat nevyhovující návrhy jiných. Souběžně přestává mít schopnost prosazovat cíle související s utvářením mezinárodního prostředí (*milieu goals*) a omezuje se na situační cíle (*situative goals*) týkající se pouze jednotlivých rozhodnutí (např. personální obsazování úřadů, jednotlivé dokumenty, jednotlivé vojenské mise). Na druhou stranu tento pokles síly byl podle Mauilla kamuflován sebevědomou rétorikou v podání Gerharda Schrödera (s. 277–280). Dále pak pokles významu zahraniční politiky po konci studené války vedl k instrumentalizaci tohoto tématu v politickém souboji a k jejímu většímu podřízení ekonomickým zájmům. Výsledkem je nárůst počtu aktérů v procesu vytváření zahraniční politiky a její menší konzistence (s. 280). Německo tak podle autorů knihy má problémy při formulování a prosazování svých zahraničně politických cílů, jeho zahraniční politika bývá hůře čitelná. Tato změna však neznamená zásadní odklon od původního směřování.

Se závěry, ke kterým kolektiv autorů došel, je možné se ztotožnit, musím se však kriticky vyjádřit ke způsobu, kterým k těmto závěrům došli či spíše jak je prezentují. Zejména důraz, jaký Mauil klade v úvodním a závěrečném příspěvku na aspekt úpadku mocenské základny Německa, není reflektován v dalších jednotlivých příspěvcích. Ty nejsou v rozporu s takovouto interpretací, rozhodně ale tento úpadek nedemonstrují a neposkytují explicitní argumenty pro podporu teze. Tomuto aspektu se spíše vůbec nevěnují a jednotlivá analyzovaná témata s ním nedávají do souvislosti. Čtenář je tak s danou problematikou konfrontován v úvodu a potom až na drobné zmínky až v závěru knihy. Vzhledem k tomu, jakou

klíčovou roli tento prvek v argumentaci hraje, mohli mu autoři možná věnovat samostatný příspěvek v první části knihy. Maull se však v úvodu zmiňuje, že srovnávání mocenských zdrojů je složitá a primitivní („*crude*“) forma porovnávání síly, a proto se autoři zaměří na analyzování realizované politiky (*policy outcomes*; s. 6). V takovém případě ovšem měli autoři důsledněji argumentovat a osvětlovat souvislost mezi prosazovanou politikou a limitovanými mocenskými prostředky.

Tato zajímavá knížka měla smůlu co do doby svého vydání. Ve chvíli, kdy vyšla na veřejnost, již začala nová podkapitola ve vývoji zahraniční politiky Spolkové republiky Německo a nové události vrhaly nové světlo na problém, kterým se publikace zabývá. Ta je zajímavým pohledem na změny, které do zahraniční politiky Německa přinesla nová formace, koalice SPD a Zelených, a zároveň nová generace politiků, se kterou byla spojena mnohá očekávání. Co se týče interpretace zahraniční politiky znovusjednoceného Německa obecně, která je hlavním cílem knihy, nutně zůstává čtenářům dlužna odpověď na otázku, jak do prezentovaného konceptu zapadá politika nové velké koalice, která s sebou přinesla některé změny. Návrat k úloze nezištného čestného makléře na evropské scéně, snaha o normalizaci ve vztahu se Spojenými státy, větší důraz na politiku ochrany lidských práv a její důsledky pro vztahy s Ruskem a Čínou či zvyšování angažovanosti v zahraničních misích a zároveň oproti ostatním „normálním“ mocnostem větší důraz na předcházení užití síly jsou příklady tendencí této politiky, které si čtenář bude jistě porovnávat s tezemi v recenzovaném svazku uvedenými. Tyto případy rozhodně nesvědčí o tom, že by Německo opouštělo model civilní mocnosti. Zajímavá by byla spíše otázka, zda se k němu nevrací.

Šporník *Germany's Uncertain Power* je velmi zajímavá a čtivá knížka, kterou je možné doporučit každému zájemci o německou zahraniční politiku. Kromě toho, že nabízí intelektuálně stimulující výzkumnou otázku, a přispívá tak do debaty o roli sjednoceného Německa na mezinárodní scéně (zejména se jedná o úvodní a závěrečný příspěvek Hanne Maulla), může sloužit rovněž jako přívětivý přehled zabývající se změnami, které do zahraniční politiky SRN přinesla rudo-zelená koalice.

Ondřej Pícka

Ian Morris, **Why the West Rules – For Now. The Patterns of History, and What They Reveal About the Future.** New York: Farrar, Straus & Giroux, 2010. 750 s. ISBN 978-0374290023

Ian Morris si předsevzal obtížný úkol – odpovědět na otázku, co v moderní éře předurčilo západní civilizaci k dominantnímu postavení v celosvětovém měřítku. Zarazuje se přitom do dlouhého seznamu autorů – historiků, politologů, antropologů či sociologů –, kteří si kladli podobné otázky související se vzestupem a pádem velmocí. Podle Josepha Needhama, který se jako jeden z prvních snažil odhalit společenské příčiny čínské zaostalosti zkoumáním kultury a vědy v Číně, jsou ostatně obdobné úvahy označovány jako Needhamova otázka. Polemika mezi různými autory odrazila mimo jiné dilema, zda lze civili-